

Restaurering av strandängar i Gansviken, Gotland

2022-2025

Rev A2 2021-10-27

Gansvikens Havmiljö Ideell Förening

Projektsammanfattning

Bild 1 och 2. Gansviken 1975. Sandstrand

Gansviken 2019. Vassen börjar ta över

Projektet avser restaurering av strandängar i delar av inre Gansviken. Under de senaste decennierna har ängarna vuxit igen. Vass och sly vilket begränsar vattenrörelser, lek för rovfisk, binder näring och begränsar bortspolning av sediment i området. Allt till nackdel för artrikedomen och syresättningen av Östersjön. Igenväxningen begränsar även friluftsliv som bad, strövmråde och annan rekreation. Vi tänker oss åtgärder som vass- och slyröjning samt stängsling så att nötkreatur som betar håller undan tillväxt av vass och sly och krossar befintliga rotsystem. Genom att öppna förbindelsen mellan havsviken och land skapas även förutsättningar för framgångsrika framtida arbeten med åtgärder för reduktion av näringsläckage från land, reproduktionsområden för rovfisk, bärgning av släke med mera.

I viken finns ett stort område av ren sandbotten som torrläggs vid lågvatten och utgör en mycket speciell naturupplevelse. Området är idag tillgängligt för ryttare men okänt för de flesta. Röjer vi och håller undan vassen skulle det öppna upp för fler att få uppleva landskapet.

Bild 3. Berörda områden i grova drag med rött. Den nämnda sandbotten i grova drag med gult.

Bild 4 och 5. Del av området idag.

Beskrivning av området

Bild 6. Planerade arbetsområden.

Norra

Den norra delen är cirka 430 meter lång och är i dagsläget helt obrukad längs stranden. Vassen uppskattas vara omkring 50 meter djup i genomsnitt vilket ger ett område på cirka 21 500 m². TUVAREGISTRET anger att marken är en blandning av typerna "Utvecklingsmark", 1630 (fuktig), 6411.

Planerade åtgärder:

- Skörda vass
- Röja sly
- Röja sly för att möjliggöra stängsel mot skogen
- Stängsla tre sidor av området (cirka 1000 meter)
- Ansluta området mot "Mellersta" för bete
- Eventuellt gräva bort rotfilt

Mellersta

Den mellersta delen är cirka 1000 meter lång och brukas i dagsläget för bete av nötkreatur längs stranden, och är stängslat runt fyra sidor av området. Vassen uppskattas vara omkring 30 meter djup i genomsnitt vilket ger ett område av cirka 30 000 m². TUVAREGISTRET anger att marken är en blandning av typerna "Utvecklingsmark", 1310, 1630, 6210, 6411, 7230. Planerade åtgärder:

- Skörda vass
- Eventuellt gräva bort rotfilt

Södra

Den södra delen är cirka 520 meter lång och är i dagsläget helt obrukad längs stranden. Vassen uppskattas vara omkring 60 meter djup i genomsnitt vilket ger ett område av cirka 31 200 m². Inga uppgifter i TUVAREGISTRET, men kan eventuellt tillhöra 1630. Planerade åtgärder:

- Skörda vass
- Röja sly
- Röja sly för att möjliggöra stängsel mot angränsande mark (längs gammal stenvast)
- Stängsla fyra sidor av området (cirka 1200 meter)
- Låta nötkreatur beta marken
- Eventuellt gräva bort rotfilt

Projektets genomförande

Projektägare

Föreningen Gansvikens havsmiljö ideell förenings styrelse utgör projektägare och tillsätter ett utskott för projektet. Utskottet ska bestå av 4 personer, både styrelsemedlemmar och övriga föreningsmedlemmar. Utskottet utgör ledning för projektet och rapporterar till styrelsen. Region Gotland är ansvarig för stödet gentemot Länsstyrelsen.

Projektledning

Utskottet ansvarar för ledning av projektet, upphandling av köpta arbeten (lokala lantbrukare och andra företagare), avtal med markägare och lantbrukare med djur på marken, ekonomi, utvärdering, eventuell revidering av projektplan samt slutrapportering. Utskottets arbete utgörs av ideellt arbete. Utskottet planeras bestå av 4 personer, som under de fyra åren disponerar i genomsnitt 37,5 timmar per person och år, vilket summerar till 600 timmar.

Projektkoordinator (köpt tjänst) lyder under projektledningen och arbetar sammanhållande för att säkerställa kontinuerlig tillgång till information och service till alla inblandade i arbetena, såväl ideella som köpta. Rollen bedöms viktig för att köpta tjänster ska fungera väl och med anledning av att "det nya ideella" är en trend där personer gärna engagerar sig ideellt men när det passar dem själva och på ett sätt som passar dem själva. Utifrån det är det svårt för föreningen att genomföra de ideella arbetena effektivt genom att på traditionellt sätt bjuda in till "arbetsdagar" då medlemmarna förväntas gå man ur huse vid en specifik tidpunkt för att utföra ett specifikt arbete. Om föreningens medlemmar i stället har en koordinator att vända sig till när man vill göra arbeten för projektet så bedöms möjligheterna till goda insatser öka markant. Det bedöms dock inte att någon ideell kraft kan förväntas orka ha den rollen. Det finns en fastboende ung kvinnlig företagare som är tillfrågad för uppdraget. Budget 30 000 kr/år vilket ger 60 h/år till ett pris av 500 kr/h inklusive moms.

Föreningen tänker även genomföra en del av arbetet ideellt genom att på traditionellt sätt bjuda in till "arbetsdagar" då medlemmarna förväntas gå man ur huse vid en specifik tidpunkt för att utföra ett specifikt arbete.

Stängsel

Stängsel anpassas till vegetation och annan markanvändning i området, så som exempelvis rekreation av olika slag (vandring, ridning mm). Viss demontering av stängsel kommer att behöva ske med hänsyn till vintervattenstånd då marken inte betas, följt av återmontering och komplettering/reparationer på våren inför betessäsongen. Nyetableringen utgörs till 2/3 av köpt arbete samt materialkostnader, kompletterat med 1/3 ideellt arbete.

Förvaltning i form av demontering, återmontering och reparation utförs som ideellt arbete med budget för materialkostnader.

Vassröjning - vasskörd och åtgärder på rotfilt

Vasskörd sker sommartid. Skörden sker med slaghack och den slagna och hackade vassen ytkomposteras och används som gödning på åkermark som gränsar till södra delen (se kartan). Arbetet utförs av lantbrukare på orten. Skörd sker två gånger per år de två första åren, första gången runt midsommar (hänsyn ska tas till fågelhäckning, men före blomning) och andra i början av augusti. Första röjningstillfället går på 35 000 kr (inklusive inköp av begagnad slaghack) och resterande röjningstillfällen får en budget på 25 000 kronor per gång.

För ändamålet inköps en begagnad slaghack. Slaghacken ska endast användas för det här ändamålet och bedöms vara förbrukad och avskriven vid projektets slut. Bruket i saltvatten kommer sannolikt att slita kraftigt på utrustningen. Budget 10 000 kr har bedömts rimligt för inköp av relativt gammal utrustning vars återstående brukslängd matchar projektet.

Skörd av vass sker före vassens blomning men efter fåglarnas häckningsperiod d.v.s. efter midsommar (sista juniveckan alt. första dagarna i juli). Vassen slås under vattenytan där sådan finns och repeteras där efter 3-4 veckor (sista juliveckan / första augustiveckan). Där ingen vattenspiegel finns som kan förhindra vassen att få ner syre till rötterna kan någon form av mekanisk åtgärd behövas. De betande djuren väntas trampa sönder rotfilten så att saltvatten tränger in i den och dödar den. Efter två år ska utvärdering ske om huruvida ytterligare åtgärder krävs, t ex grävning.

Beroende på tillståndet efter det andra året och eventuell bortgrävning av rotfilt kan ytterligare vasskörd bli aktuell.

Röjning av sly

Röjning av sly krävs för att möjliggöra stängsling samt för att röja området. Arbetet väntas behöva kompletteras varje år. Arbetet utgörs av ideellt arbete.

Dokumentation

Dokumentation sker vid fastställda tidpunkter enligt tidplan. Arbetet utgörs av ideellt arbete.

Kommunikation

Kommunikationsarbetet genomförs i form av ideellt arbete och de huvudsakliga kanalerna utgörs av föreningens hemsida och Facebook. En kommunikationsplan kommer att upprättas i projektets inledningsskede.

Tidplan

Tidplanen utgår från 4 års arbete från beviljandet.

År	Tid	Arbete
2022	Q1	Dokumentation 0
	Q1-Q2	Kommunikationsplan upprättas
	Q1	Utstakning för stängsel
	Q2	Stängsling inklusive slyröjning
	Q2-Q3	Bete av nötkreatur, vassröjning 1+2
	Q4	Röjning av sly (början), demontering av stängsel inom zon för vintervattenstånd
2023	Q1	Röjning av sly (fortsättning)
	Q2	Montering/komplettering av stängsel efter vintern
	Q2-Q3	Bete av nötkreatur, vassröjning 3+4
	Q2-Q3	Kontroll av rotfilten sommartid inför bedömning av om ytterligare åtgärder krävs
	Q4	Röjning av sly (början), demontering av stängsel inom zon för vintervattenstånd
	Q4	Dokumentation 1, utvärdering 1
2024	Q1	Eventuell revidering av projektplan om utvärdering 1 påkallar det
	Q1	Grävning av rotfilt om det bedöms nödvändigt
	Q1	Röjning av sly (fortsättning)
	Q2	Montering/komplettering av stängsel efter vintern
	Q2-Q3	Bete av nötkreatur, ytterligare vassröjning beroende på bedömning
	Q2-Q3	Kontroll av rotfilten sommartid inför bedömning av om ytterligare åtgärder krävs
	Q4	Röjning av sly (början), demontering av stängsel inom zon för vintervattenstånd
	Q4	Dokumentation 2, utvärdering 2
2025	Q1	Eventuell revidering av projektplan om utvärdering 2 påkallar det
	Q1	Röjning av sly (fortsättning)
	Q2	Montering/komplettering av stängsel efter vintern
	Q2-Q3	Bete av nötkreatur, ytterligare vassröjning beroende på bedömning
	Q4	Röjning av sly (början), demontering av stängsel inom zon för vintervattenstånd
	Q4	Dokumentation 3, utvärdering 3, slutredovisning påbörjas
2026	Q1	Slutredovisning färdigställs
	Q1	Röjning av sly (fortsättning)
	Q1	Projektet avslutas

Budget 2022-2025

Arbete	Ideellt arbete (200 kr/h)	Köpt arbete och material	Kommentar
Projektledning	120 000 kr (4 personer 37,5 h/år)	120 000 kr (30 000 kr/år)	Under en fyra-årsperiod jobbar vi ideellt sammanlagt 150 timmar per år. Extern projektkoordinator arbetar för 500 kr/h inklusive moms.
Stängsel (nyetablering)	73 300 kr	146 700 kr	Beräknat utifrån schablon för stängselbidrag 100 kr/m för 2,2 km stängsel
Stängsel (förvaltning)	15 000 kr	10 000 kr	Demontering, återmontering, reparationer årligen i 4 år.
Vassröjning 1	5 000 kr	35 000 kr	Ideellt arbete avser markering av stenar o d. Inköp av slaghack för 10 000 kr ingår i materialkostnad
Vassröjning 2	5 000 kr	25 000 kr	Ideellt arbete avser markering av stenar o d.
Vassröjning 3	5 000 kr	25 000 kr	Ideellt arbete avser markering av stenar o d.
Vassröjning 4	5 000 kr	25 000 kr	Ideellt arbete avser markering av stenar o d.
Grävning av rotfilt (om det bedöms behövas)	0 kr	50 000 kr	Grävning och bortforsling av rotfilt
Röjning av sly	15 000 kr	-	
Dokumentation	20 000 kr	-	
Kommunikation	10 000 kr	-	
Summa	273 300 kr	436 700 kr	710 000 kr totalt

Finansiering

Projektkostnaden om sammanlagt finansieras enligt följande:

LONA-bidrag (våtmark) 436 700 kronor (62 %)

Ideellt arbete 273 300 kronor

Totalt 710 000 kronor

Eventuella överskjutande kostnader som kan uppstå under projektets gång hanteras av föreningen med eget kapital baserat på styrelsebeslut då behov uppstår och i den omfattning föreningens ekonomi medger.

Projektledningen ansvarar för att begära utökad budget av styrelsen innan kostnad uppstår. En riskreserv/likviditetsbuffert ska finnas avsatt av styrelsen, omfattande minst 25 000 kronor.

Typ av medfinansiering:	Medfinansiering (belopp, kronor)				
	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025	Totalt (kronor)
Kontanta medel, kr	-	-	-	-	-
Egen arbetsinsats, inkl LKP*, kr	-	-	-	-	-
Värde av ideellt arbete, kr	115 000 kr	65 000 kr	43 300 kr	50 000 kr	273 300 kr
Summa, kronor	115 000 kr	65 000 kr	43 300 kr	50 000 kr	273 300 kr

Önskad utbetalningsplan för LONA-bidrag

2022	211 700 kr
2023	40 000 kr
2024	40 000 kr
2025	35 825 kr
2026	109 175 (25 %)
SA	436 700 kr

Ansvar för skada

Föreningens styrelse ansvarar för att erforderlig försäkring finns som kan hantera skada för tredje part samt olycka med ideell arbetskraft. Arvoderat arbete ska via avtal med föreningen ta ansvar för eget arbete, egen skada samt skada för tredje part och skada för föreningen.

Nytta med projektet

Projektet bedöms öka vattenrörelser i Gansviken till förmån för bortförel av sediment och kan eventuellt även gynna syresättning av Östersjön, föra bort övergödande ämnen vid vasskörden, öka den biologiska mångfalden och öka tillgängligheten till området som strövområde för friluftsliv och rekreation.

Verksamheten bedöms ge effekt inom fyra år då vassen bör vara nerbetad, vassens rotsystem söndertrampad (och eventuellt bortgrävd) och i huvudsak död och sandbotten vara fast och fin. Vissa effekter bedöms ske genast, exempelvis bortförel av övergödande ämnen vid vasskörd.

Genom att öppna förbindelsen mellan havsviken och land skapas även förutsättningar för framgångsrika framtida arbeten med åtgärder för reducering av näringsläckage från land, reproduktionsområden för rovfisk, bärgning av släke med mera.

Markägare

Följande markägare har mark ovan strandlinjen, och har inte invändningar mot åtgärderna:

Lantmäteriet är kontaktat angående rådighet över strandlinjen. Antagandet är att det är antingen ägare av intilliggande fastighet eller skifteslaget, men Lantmäteriet har i skrivande stund tillsatt en utredning om det eftersom de inte kunde fastställa det på rak arm.

Andra stöd

Lantbrukare har sökt gårdsstöd och miljöersättning (dvs betesstöd) inom området (mark söder om den södra delen) och det finns stöd inom den mellersta delen.

Bild 7. Område inom den mellersta delen där betesstöd finns.

Bidrag som söks enligt denna projektbeskrivning bedöms inte kollidera med dessa stöd.

I den mellersta delen avser det här projektet endast vassröjning.

I den södra delen är det sökta stödet (enligt de uppgifter vi har) för mark ovanför strandlinjen och inte i det område för vilket det här projektet söker stöd. Det inkluderar inte heller vassröjning.

I den norra delen finns inga för oss kända stöd, vare sig befintliga eller sökta.

Framtida förvaltning

Föreningens framtida engagemang beslutas vid första årsstämman efter beviljad ansökan och budgeteras första gången i budget för 2026. Det är den sittande styrelsens vilja att framtida förvaltning av det restaurerade området ska organiseras av föreningen i samverkan med markägare och lantbrukare med betande nötkreatur, eventuellt kompletterat med lamm. Omfattningen kommer att anpassas efter strandängarnas behov. Löpande underhåll av stängsel sköts av lantbrukaren. Långsiktig fondering av medel för förnyelse av stängsel ska ske i föreningen.

Föreningens kommunikationsarbete för att främja engagemanget för miljön och uppmuntra till lämpligt friluftsliv i området kommer att fortsätta via Facebook och hemsidan.